Skaros ir skarelės: Panemunėlio apylinkių tradicijos ir mados

Inga Nėnienė

Įvadas. Skaros ir skarelės – viena mėgstamiausių ir įvairiausių moterų aprangos dalių bei aksesuarų. Laiko tėkmėje ši puošmena išlaikė tradicinius ir įgavo naujų išvaizdos bei nešiosenos ypatumų. Kintantis kaimo gyvenimo būdas bei nykstanti riba tarp kaimo ir miesto madų atsispindėjo ir skarų našystoje. Kai kurias nešiosenos tradicijas lėmė etniniai ir konfesiniai veiksniai. Šio straipsnio ***tikslas*** – atskleisti XX a.–XXI a. pradžios Panemunėlio apylinkių moterų skarų ir skarelių tradicijos ir mados santykį etnokultūrinio ir konfesinio tapatumo raiškoje. ***Uždaviniai***: a) apibūdinti skarelių ir skarų išvaizdą, jų raštų ir puošybos ypatumus, b) išryškinti lietuvių katalikių ir rusių sentikių skarų nešiosenos savitumus. Naudojamas istorinis-lyginamasis tyrimo metodas. ***Šaltinis*** – 2001 m. lauko tyrimai Panemunėlio seniūnijoje[1]. Buvo apsilankyta Augustināvoje, Legìškyje, Panemunėlyje, Panemunėlio geležinkelio stoties gyvenvietėje, Skiruosè, Šetėkšniuose, Viliuosè, kalbėtasi su moterimis, gimusiomis 1903–1939 m., dauguma jų lietuvės katalikės, kelios – rusės sentikės. Ekspedicijos metu užfiksuotos namų audimo: 2 skaros, 1 skarelė ir 1 šalikas, pramoninės gamybos: 5 skaros ir per 50 skarelių. Viena Naujìkų kaime austa skara saugoma Lietuvos dailės muziejuje (LD 582). Du H. Kairiūkštytės-Jacinienės aprašai apie XIX–XX a. pradžios Panemunėlio valsčiaus moterų dangovę[2]. ***Literatūra*****:** apie XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios moterų galvos apdangalų ir skarų tradicijos raidą Lietuvoje su kartografiniais duomenimis paskelbė M. Miliuvienė mokslininkų kolektyvinėje monografijoje (*Pabaltijo istorijos ir etnografijos atlasas. Drabužiai*, Ryga, 1986; rusų k.).; apie etnokonfesinių savitumų raišką skarų nešiosenoje, įtraukiant ir šio krašto duomenis, rašyta I. Nėnienės knygoje „*Didžiosios skaros Lietuvoje: kaimo ir miesto kultūrų sąveika*“, Vilnius, 2006).

Galvos aprišalai. Pats archajiškiausias moterų galvos apdangalas yra nuometas, jo ryšėjimo tradicija Panemunėlio valsčiuje, viena ilgiausių Lietuvoje, nunyko tik XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje. Kaip užfiksavo H. Kairiūkštytė-Jacinienė, tuo metu nuometai buvę ir naminės, ir pirktinės baltos drobės. Namie austieji buvo plonų siūlų, kurių vieną sruogą (*tolką*) pertraukdavo per žiedą. Nuometo galuose buvo įaudžiami ryškių raudonų siūlų (*žičkų*) ruoželiai ir užbaigiami baltais *spurgeliais*. Išeiginiai, šventiniai nuometai irgi buvo labai plono, bet jau pirktinio audinio, išausto faktūriniais gėlėtais raštais. Moterys turėdavo po keletą nuometų. Paskutinės nuometų nešiotojos buvo vyriausio amžiaus moterys. Jaunesnės moterys galvas dengė ištekėjusių moterų seniau nešiotomis kepuraitėmis (*čipkais*) ir skarelėmis. Čipkų irgi būta pirktinių:

„Motinos čipkus buvo pirktas su „sietkutėm“ [mezginukais] *ir baltais vaškiniais pumpurėliais – visas baltas. Čipkus buvo*

Straipsnis, „Versmės“ leidyklai įteiktas 2011 06 17, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokalinių tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2011 07 07, pirmą kartą paskelbtas „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Panemunėlis“, išleistoje 2011 m.

[1] Lauko tyrimai Rokiškyje ir Panemunėlio seniūnijoje, 2001 07 30–2001 08 09, užrašė I. Nėnienė, *VDU EA*, b. 575.

[2] Pasikalbėjimų su asmenimis apie Rytų aukštaičių (Rokiškio, Švenčionių, Zarasų r.) dangovę užrašai bei jos pavyzdžių piešiniai, [1950]–1967, t. 1, užrašė H. Kairiūkštytė-Jacinienė, *LLMA*, f. 397, b. 330, reg. nr. 216 (59), l. 61–64.; reg. nr. 453 (61), l. 22.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

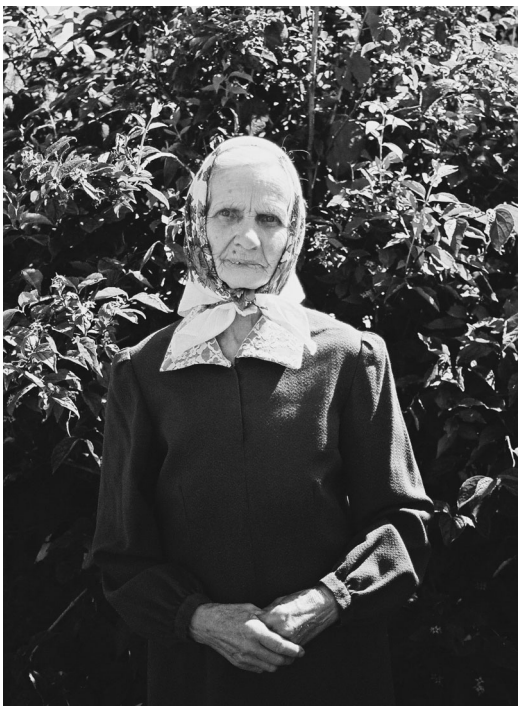

priešaky ant kaktos matyti iš po skarelės, surištos pasmakry“, – užrašyta iš moters, gimusios 1890 m.

1 pav. Kasdieniškas skarelės rišimas. E. Pekšienė. Panemunėlio mstl. 2001 m. Aut. nuotr.

2 pav. Išeiginis skarelės rišimas. G. Strumskienė. Augustinavos k. 2001 m. Aut. nuotr.

Skarelės buvo įvairių raštų ir medžiagų. XX a. pradžiai buvo būdingos plonos, baltos, drobinės skarelės su išpešiotais spurgais[3]. Prekyboje buvo medvilninių, perkelinių, labai plono sintetinio audinio (*gazinių*), šilkinių margų, su įspaustais augaliniais arba geometriniais raštais. Naujos pirktinių audinių puošmenos buvo net smerkiamos iš sakyklų. Apie 1908 m. Panemunėlio kunigas ragino moteris gaminti savo darbo drabužius ir vilkėti jais, o ne sekti „miesčionkas“[4]. Tačiau spalvingų skarelių žavesiui moterys neatsispyrė per visą XX amžių. Savo garderobe moteris jų turėdavo apie pusšimtį[5].

Vienas labiausiai paplitusių, tradicinių skarelių ryšėjimo būdų – sulenkus trikampiu skarelę apsigobti galvą ir kampus surišti pasmakrėje pusmazgiu arba tikruoju mazgu (1–2 pav.). Ištekėjusiajai reikėjo užsirišti, kad kuo mažiau plaukų matytųsi. Kitas mėgstamas būdas – kampus surišti pakaušyje (vadino *apskritai*, *lilili*). Pastaruoju būdu dažnai rišdavosi dirbdamos (3 pav.). Kampus rišdavo *tikruoju* mazgu, kad neišsirištų, kartais ir kilputėmis (*rožyte*). Merginos mėgo apgaubti skarelę *apskritai* ir surišti ties ausimi kokardą (apie 1940 m.) (4 pav.). Skarelės

[3] *LLMA*, f. 397, b. 330, reg. nr. 216 (59), l. 62.
[4] *Ten pat.*
[5] M. Leonickienės skarų kolekcijoje buvo 4 baltos drobinės trikampės, 1 balta su ruoželiais ir žvaigždelėm kraštuose, keturkampė, 3 baltos medvilninės, keturkampės, 1 balta šilkinė, keturkampė, 1 didelė šilkinė, plytinės spalvos dugno su gėlėmis, su šilkiniais kutais, 31 įvairių raštų skarelė, 10 gazinių skarelių, 5 gedulingos skarelės ir šalikėliai, 1 balta megzta skara, 1 sintetinis kiauraraštis šalis.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

3 pav. Skarelės užrišimas dirbant. Rodo J. Tuitienė. Panemunėlio geležinkelio stoties gyvenvietė. 2001 m. Aut. nuotr.

4 pav. Skarelė su kokarda. 1940 m. mada. Rodo A. Kaulakienė. Panemunėlio geležk. st. gyv. Aut. nuotr.

5 pav. Skarelės užrišimas rožyte. Rodo J. Tuitienė. Panemunėlio geležk. st. gyv. Aut. nuotr.

galus perkeitusios nugaroje, surišdavo priekyje mazgeliu su kilpute virš kaktos (vadinosi *rožyte*), o skarelės vidurinį kampą (*ragiuką*) palikdavo laisvą. Taip, anot J. Tuitienės, ypač rišdavosi savo jaunystėje „*dėl mandrumo*“ (apie XX a. 5–6 dešimtmetį), o ši mada perimta iš rusių (5 pav.). 2001 m. taip rišosi dirbdamos pagyvenusios moterys „*dėl patogumo*“. Panemunėlio linų fabrike darbininkės rišosi po dvi skareles – vieną aprišdavo apskritai, kitą – ant viršaus ir kampus surišdavo priekyje arba kampus perkeitusios – pakaušyje.

XX a. II pusėje juoda vienspalvė arba su smulkiu raštu, gėlytėm skarelė buvo gedulo ženklas, apsigobus kampai surišami priekyje po smakru, jei šiltas oras, pakaušyje. Bažnyčioje per mirusiojo mišias irgi derėjo užsirišti skarelę. Jaunesnės moterys, merginos rišosi juodą kaspiną ant plaukų. „*Kaimuose stengiasi nešioti, jei nenešioja, sako, kad negerbia tėvo, motinos. Nors svarbiausia širdy nešiot, bet čia vis tiek ženklas*“ (J. Tuitienė). Dažnai vyresnio amžiaus moterys turėjo numačiusios galvos apdangalą šarvojimui. XX a. 10 dešimtmetyje čia buvo tradicija velionei galvą aprišti balta skarele arba šalikėliu, o jaunesnė moteris šarvojama vienplaukė. Ilgi siauri šalikėlio galai permetami arba surišami ir nutiesiami iki pat kojų.

6–7 pav. V. Matiukienės skarelė su tureckais *raštais. Aut. nuotr.*

Skarelių raštuose paplitę smulkių žiedelių, erškėtrožių žiedų, *turkiško agurkėlio* motyvai, o pakraštėlis išskiriamas skirtingu raštu, paliekant dugno spalvos juostą, dryželiais arba raštą komponuojant kitu ritmu (6–7 pav.). Gazinės skarelės buvo labai plono sintetinio audinio, ryškių spalvų, pavyzdžiui, geltona su aukso spalvos ruoželių langeliais, raudona su baltais geometriniais raštais, juoda su baltų lapų raštais.

XX a. 4–5 dešimtmetyje pasiūlyta ir prigijusi nauja tradicija folkloriniame ansamblyje dėvint tautinį kostiumą skarelę tvirtinti prie lankelio, karūnėlės. Taip buvo nešiojama „Šetekšnos“ ansamblyje (8 pav.).

Austos vilnonės skarelės arba pusskarės buvo languotos, šviesių ir ryškių spalvų. Pavyzdžiui, Krisiukienės močiutės austa skarelė buvo balto dugno su geltonos ir žalios spalvos dryželiais (9 pav., žr. spalvotą lanką, p. 620). Parduotuvėse įgytos

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

8 pav. Galvos apdangalas – karūnėlė su skarele. „Šetekšnos“ folklorinio ansamblio tautinio kostiumo dalis. Siuvo V. Matiukienė. XX a. 10 dešimtmetis. Panemunėlio geležk. st. gyv. 2001 m. Aut. nuotr.

10 pav. B. Strumskienės XX a. 8–10 dešimtmečio skarelės. Šetekšnių k. 2001 m. Aut. nuotr.

11 pav. G. Daveinienės skarelės. Augustinavos k. 2001 m. Aut. nuotr.

skarelės buvo ryškesnių spalvų, pavyzdžiui, žalia su balta, rausva su balta, gelsva su raudona, juoda su raudona ir balta spalva. Skarelių moterys per gyvenimą įsigydavo iki kelių dešimčių (10–11 pav.).

Moterys taip pat mėgo gaubti galvą šalikais įprastais langelių raštais (12 pav.). Pokario metais nedidelius šalikus ir skareles moterys audėsi ant paprastų rėmelių.

Skaros. Didžiosiomis skaromis moterys siautėsi eidamos į bažnyčią, ypač į atlaidus, į svečius. Skaromis siausdavosi ne tik žiemą, nuo šalčio, bet ir vasarą vėsesniu oru. Dar iki XX a. vidurio tai buvo svarbi moterų puošmena. Tą liudija moterų prisiminimai. Kaip prisiminė J. Tuitienė, jai, mažai mergaitei, skarotos moterys darė įspūdį, ji paklaususi mamos ir močiutės: „*Tai kam gi, da kaip ir nešalta, del ką jos apsigaubi šitaip būna*?“ Jai atsakyta: „*Čia teip raikia, tinka.*“

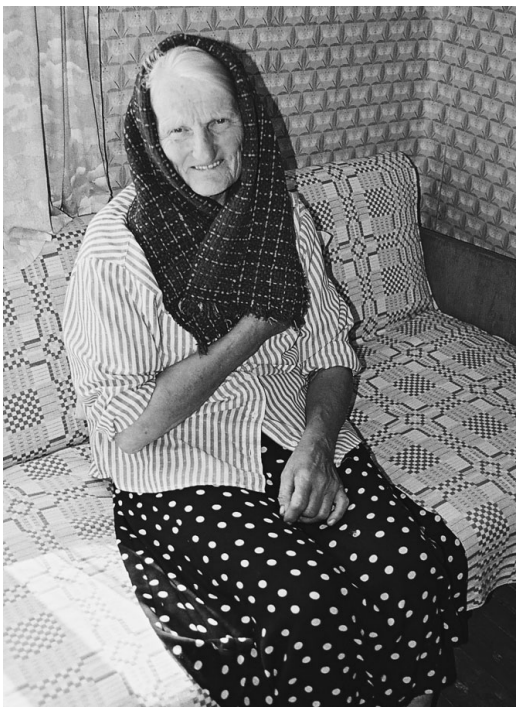

12 pav. B. Valečkaitė su šaliku. Vilna, dvinytis, 100x28 cm, austas ant rėmelių. XX a. 5–6 dešimtmetis. 2001 m. Aut. nuotr.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

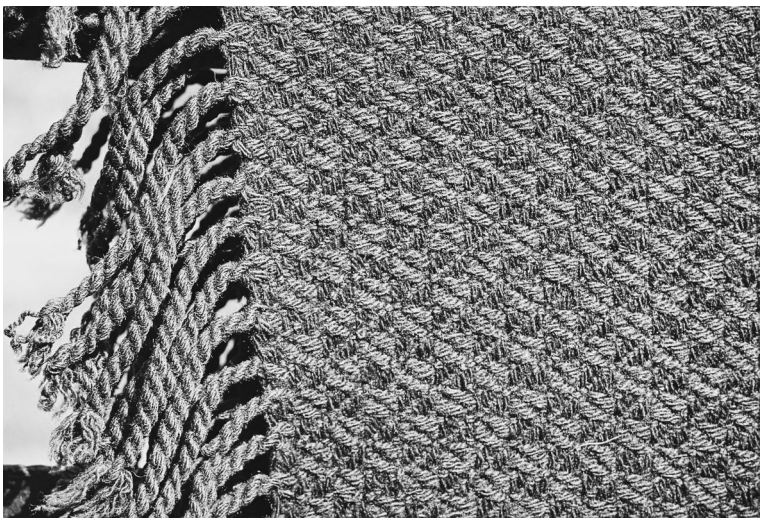

14 pav. Skara. Vilna. Rombinis ruoželis, šviesiai ruda, juoda. Įsigyta Kupiškyje 1924 m. Priklausė J. Jasikevičienės motinai. Panemunėlio geležk. st. gyv. 2001 m. Aut. nuotr.

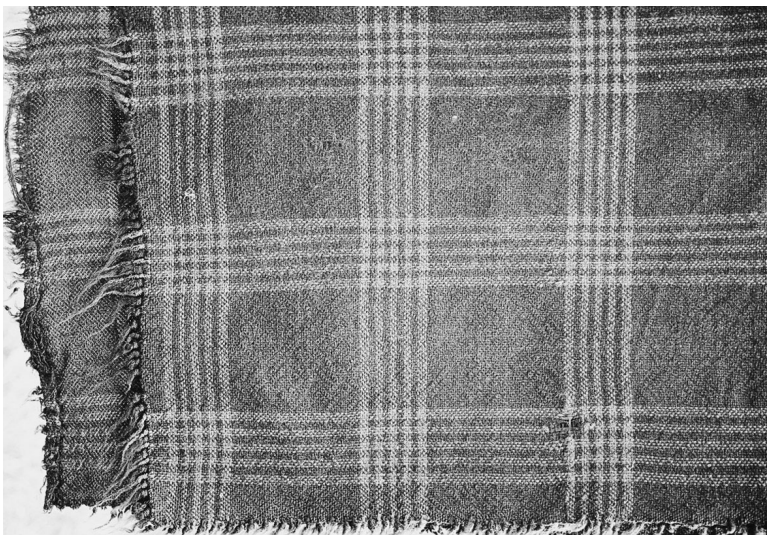

15 pav. Skara. Vilna, panama, rusva, ruda. Austa apie XX a. 1–3 dešimtmetį. Priklausė V. Matiukienės močiutei ir motinai, gyvenusioms Rukšių k. 2001 m. Aut. nuotr.

Kitos pasakojo*: „Mamos mama atlaiduos aidava, būdava atvažiuos pas mus skara apsisiautus. Ta jau skara del mados būdava*“, *„Labai jau buvo priimta – apsigaubt pečiai.“* Skarų moterys turėjo po kelias, vieną puošnesnę, kitą – paprastesnę. Be savo austos skaros, moterys pagal galimybes nusipirkdavo ir pramoninės gamybos skarą, kuri dažnai laikyta prašmatnesne. Jų buvo irgi įvairių: plonos vilnelės, pusvilnės ir storo audinio.

Šiltosios skaros, kuriomis moterys siautėsi XX a. I pusėje, buvo gana didelės – iki 1,8 m ilgio ir iki 1,8 m pločio. Jas sulenkdavo per pusę į trikampį arba stačiakampį ir apsisiausdavo pečius, dažnai ją nešdavosi sulankstytą ant rankos. Joms būdinga ornamentika – platūs dryžiai kraštuose arba languotas raštas, čia vadintas *stikluotu*, *klemkuotu.* XX a. 2–5 dešimtmečio skaroms buvo būdingas tamsus dugnas ir spalvingų ruoželių sudaromi langai. Lietuvės minėjo tokias skarų spalvas ir raštus:

„Stiklai per visą skarą, dugnys daugiausia tamsus, sakytum juodas ar rudas tamsiai, bet spalvų visokių, mum, vaikam, buvo įdomu, kad

spalvos gražios – žalia, mėlyna, geltona, raudona, oranžinė, violetinė, visokių...“, *„pilka, juoda, ruda“*, *„pilka, ruda, klemkuota“*, *„neryškios, pilkų, juodų“*, *„pilka, juoda, rusva“*, *„pilka su stiklais, juodi ruoželiai ir dar smulkiai raštuota“*, *„patamsi, ruda, žalia“*, *„vyšniava ir balta in smėlį“*, rusės – *„pilka, raudona, juoda“*, *„raudona, žalia“*.

Vilnones skaras moterys ausdavo dažniausiai įstrižu keturnyčiu ruoželiu. Ekspedicijos metu užfiksuotose skarose matyti ir rombinis ruoželis bei panamos pynimas, panašus į dvinytį (13 pav., žr. spalvotą lanką, p. 620; 14–15 pav.).

Jei skaros buvo audžiamos siauromis staklėmis, skara buvo padaroma iš dviejų palų ir turėjo nežymią vidurio siūlę. Jei skara buvo audžiama plačiomis staklėmis – ji buvo vientiso audinio. Skarų kraštai buvo puošiami ilgais kutais (vadino *puškais*, *puškeliukais*, *spurgais*). Jie buvo įrišami į pakraščius pluošteliais arba, palikus neužaustų audinio metmenų ir ataudų gijų, susukami į virvutes, galuose surišant mazgelius. Skaras *glincavodavo* – malūne buvo *glincius*, audinius velenais presuodavo ir minkštindavo.

Didelės plono vilnonio arba šilkinio audinio, vienspalvės juodos arba ryškiaspalviai gėlėtos skaros buvo perkamos prekybos taškuose, jos buvo importuojamos iš Rusijos. Taip pat užsienyje gyvenantys giminaičiai atsiųsdavo iš kitų šalių. Juodo dugno su raudonais, žaliais gėlių žiedais vadino *barisavomis* skaromis. Kitoms būdingas baltas, raudonas, žalias dugnas bei ryškių spalvų stilizuoti gėlių žiedai ir *turkiško agurkėlio* motyvai. Jomis XX a. II pusėje mėgta siaustis per šventes ir pobūvius (16 pav., žr. spalvotą lanką, p. 620; 17 pav.). Juodomis skaromis siaustis buvo būdinga rusėms sentikėms einant į pamaldas cerkvėje (18 pav.).

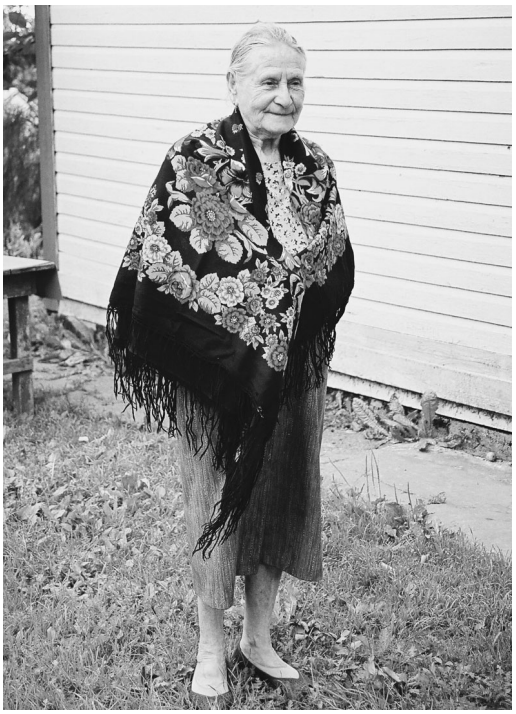

17 pav. Skaros apsiautimas einant į svečius. M. Leonickienė. 2001 m. Aut. nuotr.

18 pav. Sentikė I. Samuilova. Panemunėlio mstl. 2001 m. Aut. nuotr.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

19 pav. Lietuvės katalikės prie maldos namų. Panemunėlio geležk. st. gyv. 2001 m. Aut. nuotr.

20 pav. Vaitkevičių vestuvės Gerkonių k. (Pandėlio sen.). XX a. 8 dešimtmetis. VDU EA

21 pav. Nertų skarų ekspozicija A. ir J. Tunaičių sodyboje-muziejuje. Šetekšnių k. 2001 m. Aut. nuotr.

Tradicijos savitumai ir kaita. Laikui bėgant ir keičiantis madai, XX a. 4-ame ir vėlesniais dešimtmečiais, skaros liko tik vyriausios kartos moterų garderobe. Ilgainiui didelė stikluota skara tapo kaimo kultūros ženklu, ėmė sietis su kaimo senolės ar motinos įvaizdžiu. XX a. pabaigoje–XXI a. pradžioje panašiai ir skarelė jau siejosi su labai senos moters įvaizdžiu. Pavyzdžiui, viena moteris pasakojo, kad ją, užsirišusią skarutę, draugė barė sakydama: *„Ką gi tu nori sena teip būt?“* Ji atsakiusi, kad tokia jau ir yra (turėjo 70 metų). Tačiau jau ir tarp tokio amžiaus moterų skarelių ryšėjimas tapo nepopuliarus, nemėgstamas. Į bažnyčią lietuvės katalikės XX a. 9–10 dešimtmetyje irgi jau ėjo dažnai be skarelių (19 pav.).

Dideles austas skaras XX a. II pusėje pakeitė nertos, kiauraraštės puošmenos. Ypač nertais aksesuarais mėgta puoštis 8–9 dešimtmetyje (20 pav.). Skaros buvo neriamos trikampio formos, o šaliai – stačiakampiai, kiauraraščiu ir puošiami ilgais kutais. Jiems būdinga ryškios spalvos – balta, raudona, rausva, juoda ir kitos (21 pav.).

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

Vyresnės moterys nertomis skaromis mėgo gaubtis ir galvą, o kampus apvyniodavo apie kaklą (22 pav.). XX a. 10 dešimtmetyje buvo madinga siaustis sintetinėmis kiauraraščio audinio skaromis.

XX a. 4 dešimtmetyje, nykstant tradicijai siaustis didelėmis vilnonėmis skaromis, jos kaip šiltas praktiškas audinys buvo panaudojamos kitiems tikslams, pavyzdžiui: sukarpomos ir iš jų siuvamos vaikams antklodėlės, naudojamos siuvant kitus drabužius. Skarų siautimosi tradicija XX a. pabaigoje nepamirštama folkloriniame ansamblyje, dainuojančios moterys siaučiasi per koncertus arba per Užgavėnes.

Panemunėlio apylinkėje gyvenančių rusių sentikių skarų tradicija kasdienėje buitinėje aplinkoje buvo panaši, o šventinėje ir sakralinėje aplinkoje išsiskyrė gaubimosi ir spalvų bei raštų savitumais. Lietuvių nuomone, rusių skaros buvo ryškesnės ir spalvingesnės:

22 pav. Nertos skaros apsirišimas einant į bažnyčią. M. Leonickienė. Panemunėlio gelžk. st. gyv. 2001 m. Aut. nuotr.

„daug raudonos spalvos, raudonų gėlių“, „gėlėtos, kampai nukabę“, „labai ryškios spalvos, mums nepriimta buvo tokiom spalvom“, „skarelės – raudonos gėlės“, „skarytės didesnės“, „skareles prispaudžia labiau prie kaktos“, „nešiojo ant pečių palaidas“.

Skirtumus lietuvių ir rusių skarų nešiosenoje nubrėžė konfesinių reikalavimų aprangai griežtumas. Cerkvėje, per pamaldas ir laidotuves sentikių moterys būtinai turi gaubtis skaromis. Nepriklausomai nuo amžiaus, vienplaukė moteris į cerkvę neįleidžiama iki šių dienų. Katalikų bažnyčioje jau nuo XX a. pradžios tradicija ėmė keistis ir į moteris be skarelių pradėta žiūrėti tolerantiškai. Dabar katalikės galvos dangalus renkasi pagal asmenines nuostatas dėl konkrečiai situacijai prideramos aprangos.

Pasakojo:

Zofija Adomonienė, gim. 1920 m., nuo 1990 m. gyv. Panemunėlio geležinkelio stoties gyvenvietėje.
Nadiežda Aleksiejienė, gim. 1927 m., nuo 1961 m. gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Nadiežda Balaščenkova, gim. 1959 m., gyv. Legìškio k.
Liuda Bieliūnienė, gim. 1938 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Genovaitė Bulovaitė, gim. 1920 m., gyv. Viliū k.
Genovaitė Daveinienė, gim. 1919 m., gyv. Augustinãvoje.

© VšĮ „Versmės“ leidykla. Lietuvos lokaliniai tyrimai ISSN 2029-0799.

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

Vilija Gaidimauskienė, gim. 1934 m., gyv. Skirų k.
Kristina Gylienė, gim. 1939 m. Legiškio k., gyv. Rõkiškyje.
Aldona Grigalavičienė, gim. 1929 m., Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Janina Jasikevičienė, gim. 1933 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Genovaitė Kaminskienė, gim. 1923 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Apolonija Kaulakienė, gim. 1920 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Genovaitė Kreizienė, gim. 1916 m., gyv. Panemunėlyje.
Genovaitė Krisiukienė, gim. 1922 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Marijona Leonickienė, gim. 1921 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Vanda Matiukienė, gim. 1931 m., nuo 1977 m. gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Joana Mikalkienė, gim. 1938 m., nuo 1976 m. gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Emilija Pekšienė, gim. 1903 m., gyv. Panemunėlyje.
Eugenija Pigagienė, gim. 1921 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Irina Samuilova, gim. 1923 m., gyv. Panemunėlyje.
Bronislava Strumskienė, gim. 1926 m., gyv. Šetėkšnių k.
Genovaitė Strumskienė, gim. 1924 m., gyv. Augustinavoje.
Janina Tuitienė, gim. 1920 m. Ramanauskų k., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Jekaterina Trukšnienė, gim. 1951 m. Legiškio k., gyv. Rokiškyje.
Bronė Valečkaitė, gim. 1927 m., gyv. Panemunėlio gelžk. st. gyv.
Vanda Vizbarienė, gim. 1924 m., gyv. Augustinavoje.

Straipsnis spausdintas „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Panemunėlis“, II dalis, Vilnius, *Versmė*, 2011, p. 1140–1151 (vyr. redaktorius ir sudarytojas *Venantas Mačiekus*).

Straipsnio kalbos redaktorė *Vincenta Velžytė*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas.*

Straipsnio priedai, skelbiami atskirai (tam skirtuose leidinio skyriuose):
1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

Nurodymai dėl straipsnių naudojimo (citavimo): Skelbiant ar bet kokiu būdu panaudojant bet kurį elektroninio serialinio leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ svetainės www.llt.lt straipsnį ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti leidinio „Lietuvos lokaliniai tyrimai“ visą nesutrumpintą pavadinimą, jo tarptautinio standartinio serialinio leidinio numerį ISSN 2029-0799, interneto svetainės www.llt.lt pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).

Interneto svetainės www.llt.lt pastaba: Šis tekstas internete nuolat skelbiamas nuo 2012 03 26.

S. Krivickienės močiutės austa skarelė

Importuota skara

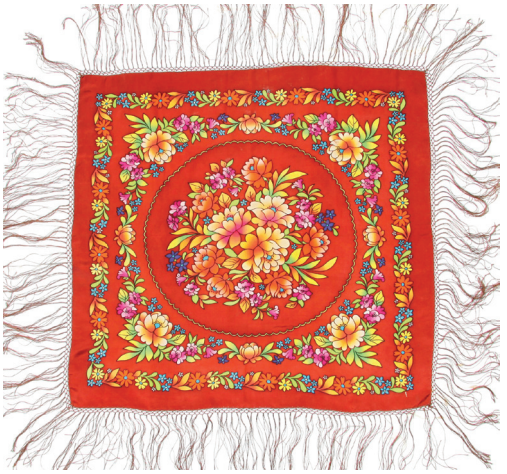

Vilnonė skara.
I. Nėnienės nuotraukos